

КУЕСТ-ИГРИТЕ КАТО ВЪЗМОЖНОСТ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПОЗНАВАТЕЛНАТА АКТИВНОСТ НА ДЕЦАТА ОТ ДЕТСКАТА ГРАДИНА

Виктор Томанов

QUEST GAMES AS AN OPPORTUNITY TO DEVELOP THE COGNITIVE ACTIVITY OF KINDERGARTEN CHILDREN

Victor Tomanov

Резюме: *В статията се разглежда значението на квест-игрите за развитие на познавателната активност на децата и музикалност при реализиране на музикално-възпитателния процес в детската градина. Предложени са и примерни варианти на квест-игри, които в зависимост от целта, могат да се включат при реализиране на различните музикални дейности. Разгледани са и основни моменти от методиката за музикално развитие на децата на Клер Ренар, която тя определя като музикални жестове, по отношение отделните качества на звука /продължителност, сила, тембър, височина/, като са упоменати възможности за съчетаване с квест-игрите, с оглед търсенето на такива методи, които да провокират интереса и желанието на децата за активно участие в музикалния процес.*

Ключови думи: детска градина, музикално възпитание, квест-игри, Клер Ренар.

Abstract: *The article discusses the importance of quest-games in the implementation of the music-educational process in kindergarten for the development of children's cognitive activity and musicality. Examples of quest-games, which, depending on the goal, can be included in the realization of various musical activities, are also offered. The main points of Claire Renard's methodology for children's musical development, which she defines as musical gestures in terms of the individual qualities of sound /duration, volume, timbre, pitch/, are also discussed, mentioning the possibilities of combining them with the quest-games, in order to search for such methods that provoke children's interest and desire for active participation in the musical process.*

Keywords: kindergarten, music education, quest-games, Claire Renard.

Психичните познавателни процеси по своята същност се характеризират с процесуалния си характер, имащ отношение към опознаването, разбирането и взаимодействието със заобикалящия свят, в цялото му разнообразие, осигуряващо възможности да се възприема, обработва и съхранява постъпващата информация. Целият този процес, включващ овладяването на умения, свързани с речта, запаметяването, възпроизвеждането, концентрацията, логическото осмисляне и възможностите за определен тип умозаключения, формират комплекса от познавателните способности на човека.

Развитието на познавателните /когнитивните/ процеси започват от най-ранна детска възраст, започвайки от сензомоторния етап на развитие /0-2 г./, преминавайки през предоперативния /2-7 г./ и етапа на конкретната оперативна дейност /7-12 г./, за да стигне до формалните операции /12-15 г./ при децата. В света съществуват различни теории за когнитивното развитие на децата и ако в началото на ХХ век те се характеризират предимно с описателния характер на интелектуалното развитие, без да се търсят причинно-следствени връзки, то с теорията на Жан Пиаже /1952/ за когнитивното развитие на децата и особеностите на възприемане и интерпретиране на различните явления и особено след средата на 60-те години, постепенно се натрупва огромно количество емпирична информация за детското когнитивно развитие.

Значението на творческите игри заема важно място в научните изследвания, основно свързани с развитието на музикалните способности на децата от преучилищната възраст, по отношение на мелодическия слух, музикалноритмическите способности, динамическия и темброви усет и развитие на творческите способности чрез различни видове импровизации, прилагани в отделните музикални дейности в детската градина.

При реализиране процеса на музикалното възпитание в детската градина все по-популярни стават квест-игрите, чрез които се търси начин за преодоляване на традиционния тип реализиране на различните музикални дейности, чрез по-активното включване на децата и провокиране на интереса и желанието им за участие. По своята същност квест-игрите представляват вид ролева игра, включваща определен кръг от проблемни задачи, които децата трябва да разрешат в процеса на изпълнението, реализиран под формата на развлекателно занимание. По този начин, чрез квест-игрите се търси начин за развитие на познавателната активност посредством изпълнението

на музикално-творчески задачи с определен проблемен характер, чието поетапно разрешаване да формира условията за продължение до постигането на крайната цел. Но, най-важното е този тип игри да предизвикват положителни емоционални реакции у децата и да създават предпоставки за определена степен на самостоятелност, посредством методи, осигуряващи условия за индивидуални решения и такива, стимулирани от преподавателя. Показателите за резултатността при изпълнението на музикалните квест-игри са концентрацията на вниманието, съсредоточеността, посоката на емоционалните преживявания и техните проявления, въображение и асоциативност.

По своята същност квест-игрите представляват вид сюжет, който би могъл да бъде литературен, компютърен или игрови, чието разгръщане се базира на придобития до момента познавателен опит, включително и музикален, изискващ от децата съобразителност, творчески решения и понякога нестандартно мислене, интегрирайки овладяното до момента познание като предпоставка за придобиване на ново.

Реализацията на една музикална квест-игра трябва да отговаря на няколко основни принципа: достъпност /проблемният момент за преодоляване да е във възможностите на децата/; системност /действията трябва да са логически надграждащи се и свързани помежду си, които да отвеждат до крайния резултат/; емоционално въздействащи /кореспондира с организационния план, който трябва предварително да бъде конструиран по начин, който да създава условия за провокиране на детската емоционалност при изпълнението/; време за изпълнение /продължителност, която да не предизвика умора и незаинтересованост преди постигането на целта/ и разнообразие от дейности /поддържащи интереса/.

По начина си на реализация, музикалните квест-игри могат примерно да се организират в два варианта, които условно могат да се обозначат като еднопосочни /линейни/ - поетапното разрешаване на проблеми да води до крайния резултат и интергиращи /щурмови/ - изпълнението на няколко задачи със собствени за изпълнение изисквания, които накрая обединени да дават нов общ резултат. Ако първият вариант може да се осъществи с всички деца едновременно, то при вторият може да се осъществи чрез няколко групи, всяка от които да отговаря за изпълнението на определена задача.

Музикалните квест-игри трябва да бъдат насочени, не само към

развитие на познавателната активност, но и към музикалните им способности. Например по отношение на динамическия усет и формирането на умения за изпълнение в различна по сила динамика.

Подходяща игра е «Топло и студено». Едно от децата трябва да излезе от стаята. За да се разбере кое ще е то, трябва да изпълнят условието всяко едно от тях да открие на кое от столчетата е залепено малко цветно кръгче. След като то е открито и детето излязло се поставя задачата, а именно някакъв предмет да бъде скрит в стаята. Когато излязлото дете бъде поканено да влезе, децата започват да пеят. Изискването е силата, с която децата ще пеят да е в зависимост от отдалечеността на скрития предмет от търсещото дете. Колкото е по-далечно разстоянието, толкова по-тихо пеят децата. С приближаването до предмета те започват да пеят по-силно.

Тази игра може да се изиграе и в по-усложнен вариант. Скритите предмети могат да бъдат два, разположени на противоположни места в стаята, които трябва да бъдат открити последователно. При единия предмет децата пеят и пляскат с ръце, като силата на пеенето и пляскането е съобразена с отдалечеността на търсещото дете от предмета /както при първия вариант/. След като бъде открит се променя начинът на динамическото изпълнение – колкото е по-отдалечен предметът толкова по-силно пеят, а с приближаването до него те пеят по-тихо. Чрез този по-усложнен вариант се цели и развитието на музикално-ритмическите способности /при условие, че преподавателят е задал началното темпо с отмерване на пулсациите/.

За емоционално-двигателните реакции и ритмически усет е подходяща куест-играта «Скритата песен». Чрез поредица от действия, децата трябва да открият коя е тя. В затворена кутия се съдържа кратка гатанка, която ще насочи децата къде да търсят песента – «По полето бързо тича, зеле и моркови обича. Що е то? [Весели петъчни гатанки за животни, 2014]». Отгатвайки, децата започват да търсят къде в стаята е скрит заекът. Откривайки го виждат следващото указание – нарисувана цветна кутия. Тя е скрита в стаята и след откриването ѝ, децата я отварят и вътре намират следващото указание, в което е написан част от текста на изучавана песен /например «Да се хванем за ръце, да направим колелце» от песента «Хей, ръчички» [Хей, ръчички, 2024]. В кутията има втора бележка с текст – «За да разберем как да я изпълним, трябва да отгатнем къде се намира указанието, което е отново гатанка «Аз съм малък, кръгъл и скоклив, Всеки който ме докосне е щастлив, Мога да подскачам и летя напред, и да радвам всички аз навред. Кой съм аз?»

Отгатвайки гатанката, децата откриват топката, на която е залепена бележка с изискването за разделяне на децата в две групи. Едната пее песента, а другите изпълняват имитиращи движения според текста. След изпълнението двете групи си разменят ролите. Диференцирането на дейностите в двете групи е с цел по-внимателно да се проследи изпълнението на задачите - при едните интонирането и ритмичността им, а при другите ритмичния им усет и въображение при имитирането на различните движения. Тази куест-игра може да се прилага не само при пеене, но и при реализиране на другите музикални дейности, като съответните изисквания се променят.

От гледна точка на музикалното възпитание, интерес представлява методиката на Клер Ренар, състояща се от два етапа [Renard, 1982], определени от нея като: игри-преживявания и организация. Всичко това е насочено към развитието на тембровия и динамическия усет, ритмическите способности и импровизационно начало. Различните удари – по тялото или предмети издават свой характерен звук, който може да бъде силен или слаб. Важното в случая е изживяването на жеста, който прилагат, когато чуват някаква музика. Следователно ударите трябва да са емоционално обогатени. Следващият етап е свързан със звука на детски музикални инструменти. Третият етап е създаването на прости звукови структури /обединяващи два или повече звукови жеста без музикален инструмент или с някакъв избран от тях/, като им се възлага задачата да постигат контрасти с динамиката, темпо-ритъма, тембъра. Чрез всичките тези упражнения децата постепенно започват да формират отношение към отделните качества на звука /тембър, продължителност, сила, височина/. Вторият етап е организацията, т.е. звукът във времето или самостоятелен подбор на звуци, в контекста на музикалното развитие. Това на практика Клер Ренар нарича «хоризонтална работа» [Salan, 2015: 29] и се разглежда като по-ниското стъпало във втория етап, т.е. използване на заучени еталони, а в момента, в който децата започнат да осъзнават смисъла на дейността и сами да търсят необходимия звук, силата която да прилагат, да търсят промяна в зависимост от емоционалното развитие, тогава вече се преминава към по-висшето стъпало – вертикалното [Salan, 2015: 32].

Сами по себе си, идеите на Клер Ренар са достатъчно привлекателни и интересни за децата, но във втория етап на работата могат да се съчетаят с куест-игрите, като по този начин музикалните дейности допълнително се разнообразяват, провокирайки активното включване на децата в тях посредством звуково-импровизационната дейност.

По своята същност, куест-игрите могат да се разглеждат като форма на творческите дейности, но с тази разлика, че формират допълнителни възможности за по-активното участие на децата при изпълнението им. От друга страна, тази иновативна форма създава условия за интегративно диагностициране и въздействие върху децата – върху емоционалните им реакции, отделни компоненти на музикалността, въображението и развитието на творческите способности, чрез търсенето на една непринудена атмосфера, в която децата спокойно да изявяват своите възможности. И в същото време да се формират умения за осъществяване на екипна дейност.

Литература:

Весели петъчни гатанки за животни, 2014 <https://az-deteto.bg/veseli-petatchni-gatanki-za-zhivotni/11167/view.html>. Accessed February, 1, 2024 [Veseli petatchni gatanki za jivotni, 2014]

Хей ,ръчички, 2024. <https://www.dechica.com/muzika/detski-pesni/%d1%85%d0%b5%d0%b9-%d1%80%d1%8a%d1%87%d0%b8%d1%87%d0%ba%d0%b8/>. Accessed February, 5, 2024 [Hey, rachichki, 2024]

Renard: 1982. Renard Claire. Le geste musical. Paris: Hachette/Van de Velde, 1982.

Salan: 2015. Salan, Raquel. Recursos y actividades para el desarrollo de la pedagogía musical en el aula de infantil. Escuela Universitaria de educación. Palencia, 29.

Salan: 2015. Salan, Raquel. Recursos y actividades para el desarrollo de la pedagogía musical en el aula de infantil., 32.

Данни за автора:

Виктор Томанов, докторант в катедра „Музика“, ЮЗУ „Н. Рилски“, Благоевград / научен ръководител проф. д.изк. Румен Потеров/ работещ като музикален ръководител в детска градина „Пролет“ и „Райна Княгиня“ , гр. Перник.

